

ИНТЕРНЕТ КАО ПЛАТФОРМА ЗА РАДИКАЛИЗАЦИЈУ

Марко Крстић
Министарство унутрашњих послова Републике Србије,
Полицијска управа у Шапцу

Циљ овог рада је да укаже на начин на који терористичке групе користе интернет како би подстакли индивидуалне радикализационе процесе и како се ослањају на специфичне практичне могућности које им он пружа. У раду се анализира и поједини начини на које терористи користе интернет као део својих ширих медијских стратегија, где се анализира *online* кампање за регрутовање, као и коришћење интернета у циљу олакшавања радикализације екстремистичких група. Анализирају се, такође, и актуелни ставови о страху од радикализације преко интернета, као и о њеним узроцима и процесима.

Кључне речи: *радикализација, интернет, тероризам, регрутација, медији*

Увод

Интернет је у центру савременог живота и у великој мери олакшава разумевање односа између људи различитих култура и промовише осећај глобалне заједнице. Од саме своје појаве, интернет је значајно променио начин живота људи и пословања и представља револуционаран начин на који они комуницирају, прикупљају и размењују информације. Међутим, у исто време, може бити и моћно средство за терористе да промовишу екстремистичку идеологију и мржњу. Прва асоцијација на радикализацију јесте тероризам, а интернет представља трансформативну технологију коју терористи користе за ширење пропаганде и радикализацију нових чланова. Радикализација је последње две деценије стекла неуобичајену истакнутост у академским круговима, а глобална терористичка пропаганда, помоћу радикализације, важан је део терористичких активности. Она данас комбинује иновативне карактеристике својих „претходника“, као што су премештавање великих удаљености и досезање до масовне публике, еволуирајући из офлајн у онлајн радикализацију. *Online* радикализација је један од најалармантнијих феномена у садашњем друштву, јер се екстремистичке групе све више ангажују и регрутују потенцијалне чланове преко интернета, пре него физичким контактом.

Терористи се континуирано прилагођавају технолошком напретку у циљу достизања максималних ефеката у асиметричном ратовању. Интернет је постао скоро синоним за модеран свет и како се све више шири и на најудаљенија подручја, терористи почињу да експериментишу са начинима коришћења овог медија да би на-

ставили да остварују своје циљеве. Његова експанзија је значајно утицала на процес радикализације терориста јер ствара више могућности за придобијање нових чланова и представља место на коме појединци откривају своје идеје које даље подржавају и опонашају друге сличне особе. Забринутост о улози коју интернет и *online* медији играју у радикализацији потенцијалних терориста интензивира се у последњих неколико година а у ери глобалних комуникација, *online* алати нуде потенцијалним терористима напредне начине кроз које могу ширити своје идеологије. Међутим, мало емпиријских истраживања је заправо показало да се појединци могу радикализовати на интернету, а камоли да *online* интеракције узрокују више радикализације него контакт лицем у лице. Међутим, интернет има и неке веома повољне карактеристике, као што је релативна анонимност која омогућује корисницима да упознају друге појединце са сличним интересовањима и вредностима. Разумевање ових механизма од стране бивших екстремиста је од суштинског значаја за формулисање ефективних контра-стратегија.

Употреба интернета од стране насилних екстремиста постала је фокус све већег броја академских истраживања Conway, 2006, 2007, 2012, 2017; Correa & Sureka, 2013; Edwards & Gribbon, 2013; Grieve, 2013; Hegghammer, 2014; Huey, 2015; Hussain & Saltman, 2014; Khader, 2016; Lennings, Amon, Brummert & Lennings, 2010; Neumann & Stevens 2009; Christman, 2012; Hafez & Mullins, 2015; Silber & Bhatt, 2007; Neumann, 2008; Passy, 2000; Ravndal, 2013; Silke, 2010; Sinai, 2016; Taarnby, 2005; Torok, 2013; Von Behr, 2013:6; Weimann & Von Knop, 2008; Weimann, 2006, 2008, 2004, 2009, 2012, 2015), нарочито зато што се односи на потенцијалне предности технолошких иновација у процесу радикализације. Насилни екстремисти искористили су бројне *online* сервисе како би ширили своје идеје, пропаганду, повезивали се и радикализовали потенцијалне присталице и симпатизере. Да би се успоставила конструкција за радикализацију, у раду ће бити описана моћ и домет друштвених медија, како би се разумео њихов значај у процесу радикализације и како га користе различити појединци и групе.

Предност интернета у ери глобализације

Као што су некада памфлети, новине, књиге, телевизија, радио и телефон били популарни вид ширења пропаганде, интернет је у 21. веку постао најнапреднији начин комуникације и инструмент за потенцијално регрутовање. Он се даље користи за јачање верских и политичких порука, повећање посвећености и изградњу *online* заједница које деле сличне вредности и ове поруке могу пружити инспирацију, идеолошку подршку, практична упутства, пријатељство и мрежу социјалне подршке која олакшава везе са другим ћелијама (Bergin et.al.2009). Дискурси који се стварају и одржавају унутар виртуелних заједница могу се користити за ширење информација, промоцију и пропаганду, како би се охрабрило придруживање појединаца одређеним групама (Grieve, 2013).

Интернет је један у низу технолошких напредака који су из основа променили свет (Bargh & McKenna, 2004). Сублимира у себи најбоље и најгоре производе човечанства и погодан је за многе употребе и злоупотребе (Cohen-Almagor, 2011), пружа јефтин и ефикасан начин комуникације и организовања састанака што зауз-

врат доводи до боље интеграције сваког члана у одређени покрет (Koehler, 2014). Чинило се као да интернет нуди ненадмашне могућности за стварање једног форума у којем би „глобално село“ могло да се састане на једном месту и размени идеје, стимулишући и пропагирајући демократију широм света. Међутим, уз огромну експанзију ове мреже, изазван је и пораст насилног садржаја на интернету и злоупотреба од стране различитих екстремних и терористичких организација (Weimann, 2004). Из године у годину расте број група које промовишу мржњу на друштвеним мрежама попут Facebook-а, Twitter-а, што чини откривање, анализу и праћење радикалног садржаја на овим порталима значајним кораком у достизању сигурнијег и безбеднијег веб постора (Correa & Sureka, 2013:3).

Злоупотреба интернета у терористичке сврхе

Појава интернета променила је однос између насилног екстремизма и медија дајући прилику насилним екстремистима да прошире функционалности својих пропагандних напора изван граница традиционалних медија.¹ Заправо, постали су толико способни да експлоатишу интернет, да су развили широк спектар дигиталних медија (сајтови, форуми, платформе) како би постигли своје циљеве. Како се ова експлоатација медија пролиферира, повећава се проток информација које се могу пренети на „широке масе“. На много начина, ово омогућује насилним екстремистима стварање платформе за преузимање контроле над садржајем својих порука, подривању легитимитета главних медијских организација и одржавању кретања у оквиру терористичких организација (Khader, 2016:198).

Иако је до пре неколико година било помало сумњи у утицају друштвених медија и Интернета, та сумња је данас у великој мери нестала. Мобилизација око 40.000 страних бораца у Исламску државу са својим самопроглашеним калифатом не би била могућа без радикализације кроз друштвене медије (START). Многи злочини које врше усамљени терористи такође су резултат њихове изложености друштвеним и другим медијима. Интернет ствара много више могућности за радикализацију него контакт лицем у лице и јер окупља истомишљенике који се никад не би ни срели без помоћи друштвених медија, а такође, може повећати могућности за само-радикализацију без директних контаката људи, посебно међу усамљеницима. Чести контакти са екстремистичким садржајем на друштвеним медијима такође доста доприносе бржој радикализацији (Kahl, 2017), омогућавајући бржу интеракцију са истомишљеницима, размену идеја и потврду властите идеологије (AIVD, 2012). Највећи изазов и проблем је што је *online* радикализацију веома тешко пратити и мерити емпиријски (Ravndal, 2013).

¹ Улога интернета као покретачке снаге у терористичким нападима драматично је откривена од стране браће Тсарнајева који су поставила бомбе у току Бостонског маратона у априлу 2013. и Рошонара Коундрија, универзитетског студента који је избо ножем Стивена Тимса, посланика у УК у новембру 2010. године. И браћа Тзарнајев и Коундри су били радикализовани путем садржаја на интернету који их је инспирисао да изврше терористичке акције. Обојица су гледали вебсајтове и аудио-визуелне поруке радикалних проповедника као што је амерички јеменски клерик Анвар ал-Авлаки, лидер АКАП-а, који је инспирисао више од десетина људи у САД-у, УК-у, Канади и Француској да самостално изврше терористичке нападе (Liang).

Велике предности интернета као што су лакоћа приступа, недостатак правне контроле, велика потенцијална публика, брз проток информација итд., претворени су у моћно и ефикасно оружје терористичких група. Нарочито анонимност коју нуди интернет, веома је атрактивна за модерне терористе (Weimann & Von Knor, 2008). Због снажне анти-цензуришуће атмосфере која доминира у сајбер-простору, екстремистичке политичке или верске групе могу слободно да раде и формирају сопствене локације отвореног приступа (Silke, 2010). Интернет терористима омогућује директан приступ публици, заобилазећи главне медијске куће и институције којима немају приступ. Свака група, без обзира колико је мала, може успоставити повећано присуство на интернету кроз професионалну веб страницу која му пружа легитимитет и коју готово готово свака од ових група данас, поседује² (Cilluffo et.al. 2006). Када се веза између тероризма и интернета испољи јавно, стручњаци се фокусирају на три његове основне карактеристике: анонимност, обиље информација и јефтина комуникација које функционишу кроз два механизма за повећање транснационалних терористичких капацитета тероризма: повећано умрежавање и повећана способност (Benson, 2014).

Постмодерни терористи у великој мери користе предности глобализације и савремене технологије, посебно најнапреднијих комуникационих мрежа, да планирају, координирају и спроводе своје кампање. Овим, они нису географски ограничени на одређену територију, нити политички или финансијски зависни од одређене државе (Weimann, 2008). На првом месту, интернет се користи да презентује и ојача идеолошку поруку коју ће регрути вероватно добити у приватним сесијама. Треба напоменути да интернет може подржати радикализацију и запошљавање, али никада неће бити у могућности у потпуности заменити директне људске контакте и везе пријатељства кроз које се формира осећај лојалности. Разлика између безазлених употреба интернета и активности политичких екстремиста лежи пре свега, не у њиховој природи, већ у садржају информација које се размењују и сврхе за које се користи. Кроз интернет, потенцијални регрути могу добити бржи приступ визуелно моћном видеу и сликама које поткрепљују политичке ставове екстремиста. Интернет креира ново социјално окружење у којем су иначе неприхватљиви погледи и понашање нормализовани и легитимни (Neumann and Stevens, 2009:5). До настанка интернета наде терориста да добију публицитет за своје активности и циљеве зависили су од извештавања телевизије, радија или штампаних медија. Таква пажња остаје и даље атрактивна, али, како истиче Weiman, „ови традиционални медији имају прагове селекције“ (вишестепене процесе уређивачког избора) што знатно спречава терористе да постигну своје циљеве (Conway, 2005). Већина покушаја праћења и проучавања терористичког присуства на интернет мрежи се фокусира на практичне и комуникативне употребе овог канала од стране савремених терориста (Weimann, 2006).

² Радикални исламисти су успоставили појачано присуство на интернету средином 90-их година прошлог века, а од раних 2000-их они су били на челу бунтовне употребе интернета, где су експлоатисали овај медиј више од већине других врста милитантних група. Свет „онлине цихадизма“ је комплексан и константан флукс; сајтови долазе и одлазе, нове технологије замењују старе, а репертоар актера се мења (Hegghammer, 2014). Децентрализовани и уживајући готово савршену анонимност, не могу бити подвргнути контроли или ограничењима, и омогућавају приступ свима који то желе² (Weimann, 2015).

Предности *online* радикализације

Уопштено, „радикализација представља развој и интензивирање веровања, осећања и акција у подршци било којој групи. Она може покренути талентованог математичара, сина богатог човека, групе идеалистичких студената или целе нације ка политичком насиљу. Радикализација није нешто што се догађа само другима, ментално болесној особи или убици. То је психолошка путања која, с обзиром на околности, може се догодити било којој особи, групи или нацији“. Та путања није исправна или погрешна: радикализација може десити и за добре и лоше узроке (McCaughey & Moskalenko, 2011:4). Многе теорије су понудиле објашњење покретача или узрока радикализације, али готово је немогуће са сигурношћу рећи шта су њени прави узроци, јер је доста тешко разазнати да ли је неки фактор инструменталан или само присутан. Можда је корисније размишљати о „радикализујућим агенсима“, факторима који су присутни (иако не морају бити узрочни) и који се често појављују у различитим случајевима (Briggs & Birdwell, 2009).

Традиционалне „институције“, као што су кампови за обуку, постају све теже изводљиви с обзиром на то да су на мети органа безбедности и лакше их је идентификовати. Као одговор, терористи су морали да створе нове облике регрутовања, радикализације и обуке, од којих је најзначајнији употреба *online* институција (Togok, 2013). Интернет је трансформисао степен у којем терористичке организације и њихови симпатизери могу радикализовати појединце, како у земљи, тако и у иностранству. Он омогућава великом броју организација и појединаца да досегну до шире публике са динамичнијим порукама, а такође подстиче интеракцију и олакшава регрутовање (Von Behr, 2013:6). *Online* простори који обезбеђују платформе за радикализацију имају директан узрочни ефекат у регрутовању терориста. Заправо, многа истраживања о радикализацији сугеришу да већина појединаца који постају стварни учесници у страним борбама/или терористичким активностима нису регрутовани на мрежи, него су под утицајем директних веза „стварном свету“.³ (Huey, 2015). Упркос признању да интернет игра значајну улогу у процесу радикализације, још увек постоји мало доказа који би могли проценити претпоставку директне узрочности између излагања терористичким наративима на интернету и радикализације у насилни екстремизам и тероризам (Aly et.al. 2014). Директна комуникација путем е-поште, видео конференција и друштвених медија смањују физички јаз између екстремиста и удаљених мета. Интернет повезивање ствара нови „мањи свет“ или виртуелну заједницу у којој стварна физичка близина радикализатора и регрутатора није више ни потребна (Michael, 2012).

³ Нпр. једноставна Google претрага на интернету користећи термин *mujahedin* доноси преко 1 милион резултата. Пролазак кроз различите конзервативне блогове и документе о политици трају само неколико минута, а корисни брзо и лако може приступити различитим екстремистичким садржајем: терористичким пропагандним видео записима, графичким видео записима о убиствима и другим терористичким операцијама; и "приручнике" као што је "Припремни приручник о експлозиву"; илустровани приручник о снајперским вештинама и "Органска хемија експлозива", који су сви доступни путем веб сајтова. Неке веб странице користе терористичку пропаганду у религиозном, политичком и идеолошком смислу. Ови сајтови промовишу теорије завере, али не подржавају отворено употребу насиља. (Ali, 2011:10).

У 2016. години, друштвени медији су имали значајну улогу у процесима радикализације код скоро 90% екстремиста према PIRUS подацима, где су Lone wolf терористи нарочито били активни на друштвеним мрежама. Од 2005. до 2016. године, социјални медији су имали улогу у процесима радикализације и мобилизације 68,12% појединачних актера, док у 2016. години, 88,23%. Поређења ради, у периоду од 2005. до 2016. године, медији су учествовали у радикализацију међу 50,15% појединаца који су припадали екстремистичким или радикалним групама (START, 2018).

Од 90-их Ал-Каида и друге џихадистичке групе све више користе интернет за ширење пропаганде и регрутовање нових чланова. Након 11. септембра и уништавања кампова за терористичку обуку праћену децентрализацијом ал-Каиде и других сличних група, интернет је постао неопходан инструмент да би ове групе могле да делују на ефикасан начин. Данас, оне користе веб локације, огласне табле, е-групе, блогове, инстант поруке и друге услуге доступне преко интернета да би наставиле да индоктринишу, комуницирају, регрутују и планирају нападе.⁴ Иако се из горе наведеног може извући закључак да је терористичка активност на интернету хаотична, она је заправо веома структурирана. Кроз овај мали број специфичних заштићених *online* форума, водеће терористичке групе, попут ал-Каиде, обављају комуникације и врше пропаганду. Терористи су способни да препознају разлику између званичних и лажних комуникација тако што проверавају порекло веб странице и појединца који га је објавио. Иако је број примарних форума мали, на овим веб страницама регистровано је десетине хиљада чланова, што терористима пружа широк опсег деловања (USA Congres, 2007:17).

Терористи су значајно повећали своје присуство на интернету од 11. септембра. Хусаин Осман, један од терориста који је учествовао у бомбашком нападу у Лондону, 21. јула 2005. године, тврдио је да је био под утицајем видео снимка из Ирачког сукоба и читања о џихаду на интернету, док је Арид Ука, 21-годишњак који је убио два америчка пилота на аеродрому у Франкфурту у марту 2010, изјавио немачком суду да је радикализован дијадријским пропагандним видео снимцима које је пратио на интернету. Остали напади у којима је Интернет играо истакнуту улога је пуцњава у Форт Худу 2009. напади у Мумбају 2008. и 2004. године, затим напад у Мадриду 2004. године, напади терористичких група, међу којима су и холандска „Хофстад група“, „Јунис Цоули“, „Балкански плотери“ и „Колен Ла Росе“ (тј. Џихад Џејн) и други који су планирали убиство шведског карикатуриста Ларса Вилкса (Conway, 2012). Као што је раније речено, присуство на интернету може значајно повећати могућности терориста да обезбеде публицитет, а нарочито као средство психолошког ратовања кроз прогресивно пласирање дезинформација (Conway, 2006). Сматра се да огромна већина радикализованих појединаца долази у интеракцију са екстремистичком идеологијом кроз *offline* социјализацију пре него што буде даље индоктринисана *online* (Hussain & Saltman, 2014).

Све веће присуство модерног тероризма на интернету може се у неку руку објаснити са два кључна дешавања: демократизација комуникација усмерених на садр-

⁴ Ал-Каида и њене испоставе схватају западњачки ослонац на размену информација и коришћење технологије у комуникацији. Они све више користе Интернет како би манипулисали потребама отуђене омладине, радикализовали их и дали им смисао деловања. Ал-Каида охрабрује домаћи тероризам и путем употребе пропагандних порука и информација пронађених на Интернету и преношења порука преко друштвених медија (Thompson 2012:168). Кроз „Инвазију на Фацебоок“, џихадисти се надају да ће допрети до муслимана и Американаца и „борити се против медијске офанзиве на џихадистичке медије, његове форуме и његове веб странице“ (Weimann, 2009).

жај који је корисник креирао на интернету и све већа свесност модерних терориста о потенцијалима интернета у њихову корист. Интернет је стога дуго био омиљено средство терориста, из разлога његове децентрализованости и пружања готово савршене анонимности, и чињенице да не може бити подвргнут контроли или ограничењу, као и омогућавају приступ свима који то желе (Weimann, 2015). Поједине *online* терористичке активности, као што су материјалне набавке и оперативно планирање, могу бити осујећене од стране органа безбедности. Међутим, улога интернета у процесу радикализације остаје тешко дефинисана и представља велики изазов за владе многих држава (Edwards & Gribbon 2013). У многим случајевима, *online* радикализација се не дешава након гледања једног видеа или читања једне поруке, већ се дешава постепено, а фактори који утичу на одређену особу могу се променити зависно од времена или околности. Штавише, док фактори који утичу на радикализацију разликују се од особе до особе, тако се и сама радикализација разликује (COPS, 2014).

Данашњи интернет једноставно не дозвољава једносмерну дистрибуцију од „произвођача до потрошача“, и управо су то погодности друштвеног веба који наводе многе научнике, креаторе политике да верују да интернет игра значајну улогу у савременим процесима радикализације (Conway 2017). Ово се рефлектује кроз широки и све већи број метода, укључујући једноставну пропаганду, ширење дезинформација, убацивање младих људи у форумске сајтове, и креирање „интерактивних игара за демонстрацију непријатеља“ (Charvat, 2010:78) Па ипак, чак и ако се чини да се особа временом радикализовала, тешко је рећи да ли је радикализација проузрокована искуствима на интернету или ван мреже (Ravndal, 2013). Постоје три главне функције регрутације преко овог медија. Прво, интернет се користи да илустрuje и ојача идеолошку поруку коју ће регрути вероватно касније „учврстити“ у приватним сесијама. Затим, може подржати радикализацију и регрутовање, али никада неће бити у могућности да у потпуности замени директне људске контакте и везе пријатељства и сродства кроз које се формирају лојалности групе. Ризично понашање, попут насиља, захтева друштвене мреже како би била извршена процена трошкова / користи, у корист прихватања „ризика“ (EC: 50-51).

Passi (2000) наводи да пре него што се придруже организацији покрета, људи су често у ситуацији несигурности, јер им недостаје информација и знања о организацији. Стога, друштвене мреже играју важну улогу у утицају на понашање појединца и спремност да се укључе у колективну акцију због њихових инхерентних функција, као што су дружење, запошљавање и обликовање одлука; успех или неуспех у процесу регрутовања на крају зависи од односа које је регрутатор успоставио са потенцијалним регрутом (Passy, 2011).

Почетком априла 2004. године, Ел-Заркави је објавио онлајн 30-минутни аудио снимак где је објаснио ко је он, зашто се борио и детаље о нападима за које су он и његова група одговорни. Пре подстицаја његове ПР кампање, сваки од Заркавијевих напада морао је резултирати смрћу великог броја људи како би се истакао и повећао број жртава у Ираку.⁵ Међутим, када је открио предности интернета, Заркави је ефикасније могао да контролише ширење својих насилних акција и постигне већи утицај на извођење операција и њихову координацију (Conway, 2007).

⁵ ИСИС је привлачна широком спектру публике кроз свој огромни репертоар деловања. Ова група врши такође масовно регрутовање на мрежи у сазнању да све што им треба је неколико подложних појединаца међу масама. Такође се усавршавају на искоришћавању симпатизера како би обезбедили „доказе“ и тиме одбацили било какве критике о ИСИСУ од стране главних (државних) медија. Њихови чланови суштински подстичу нове догађаје и иновације на Интернету који су популарни или нуде висок степен анонимности (Saifudeen, 2015).

Закључак

Online радикализација је данас распрострањена и изазива све већу забринутост за многе државе. Постоји глобални интерес за разумевање процеса радикализације, јер се овај феномен сматра уводом у тероризам. Интернет је главни извор информација и знања за популације развијеног света и његов значај у том смислу наставља да расте. Закључак је да радикализација сама по себи представља велики изазов с којим се данас суочавамо и са напредовањем технологије и интернета, регрутатори су постали креативнији са својим начинима да се боре за рањиве особе. Тероризму су потребни терористи, и једноставно, терористичка организација може преживети само ако има довољно активних чланова који су радикализовани и посвећени у мери у којој ће вршити акте насиља. Питање радикализације прожима све терористичке групе и то није само религиозно питање, већ и процес који привлачи појединца, од пасивног заговарача па до активног терористе. Овај процес може бити постепен или тренутан и у великој мери утиче на животно искуство појединца. Као што се могло видети у раду, екстремистичке групе користе интернет из више разлога: ширење пропаганде и дезинформација, регрутовање и обучавање кандидата, тражење средства од истомишљеника, прикупљање података из доступних извора, планирање и координисање напада, одржавање комуникација, од којих су многе шифроване, како између припадника једне терористичке групе, тако и са припадницима других група.

Савремени тероризам се стално трансформише у циљу прилагођавања терористичких организација глобалном рату против тероризма и такве трансформације не укључују само организационе промене, већ и нове оперативне стратегије које траже начине повећања ефикасности терористичких напада. Многе државе са строгим политикама и казнама за оне који су укључени у злоупотребу информационог технологија, помажу у проналажењу нових начина за борбу против овог феномена са различитим програмима и системима. Интернет, са својом уграђеном анонимношћу и континуираном доступношћу 24 часа дневно, за појединце представља савršено место за „ћаскање“, упознавање нових људи, учење о интересантним темама и извор небројених сати забаве. Међутим, као што се може видети, интернет је и платформа за ширење мржње, терора и других радикалних идеја и порука, од којих се све може пренети великом брзином, анонимно и уз минималне трошкове. Сматра се да интернет ствара нови пут који води у радикализацију и регрутовање, а присутна је бојазан да приступ радикалним исламским садржајима и повезивање са екстремистичким мрежама путем функционалности интернета доводи до радикализације и регрутовања у циљу извршења терористичких аката.

Литература

- [1] Aly, A. (2011). The Internet as Ideological Battleground, Security Research Institute (SRI), Edith Cowan University 52(1), 69-86. doi: <http://dx.doi.org/10.1177/0002764208321342>
- [2] Aly, A., Weimann-Saks, D., & Weimann, G. (2014). Making 'noise' online: An analysis of the say noto terror online campaign. *Perspective on Terrorism*, 8(5), 33-47
- [3] Bargh, J. A., & McKenna, K. Y. A. (2004). The internet and social life. *Annual Review of Psychology*, 55(1), 573-590. doi:10.1146/annurev.psych.55.090902.141922

- [4] Behr, I., Reding, A., Edwards, C., & Gribbon, L. (2013). *Radicalisation in the digital age: The use of the internet in 15 cases of terrorism and extremism*. Santa Monica, CA: RAND Corporation
- [5] Benson, D. C. (2014). Why the Internet is not increasing terrorism. *Security Journal*, 23, 293–328.
- [6] Bergin, A., Sulastrri, O., Ungerer, C.O., Azlin, N., Yasin, M. (2009). Countering internet radicalisation in Southeast Asia, Australian Strategic Policy Institute,
- [7] Briggs, R. and Birdwell, J. (2009). *Radicalisation among Muslims in the UK*. MICROCON Policy Working Paper 7, Brighton: MICROCON
- [8] Charvat, J. (2010). Defence Against Terrorism Review Radicalization on the Internet, Vol. 3, No. 2, Fall 2010, pp. 75- 85
- [9] Chen, H. (2012). *Dark Dark Web: Exploring and Data Mining the Dark Side of the Web*, Springer New York, doi: 10.1007/978-1-4614-1557-2
- [10] Cilluffo, F, Cardash, S, Whitehead, S. (2006). *Radicalization: Beyond bars and beyond borders*. Washington, DC, USA: Homeland Security Policy Institute. The George Washington University
- [11] Cohen-Almagor, R. (2011). 'Fighting Hate and Bigotry on the Internet.' *Policy & Internet* 3(3):1-26.
- [12] Community Oriented Policing Services (COPS). (2014). *Online radicalisation to violent extremism: Awareness brief*. Washington, DC: Office of Community Oriented Policing Services
- [13] Conway, M. (2005). *Terrorist "Use" of the Internet and Fighting Back*. Paper prepared for presentation at the conference Cybersafety: Safety and Security in a Networked World: Balancing Cyber-Rights and Responsibilities, Oxford Internet Institute (OII), Oxford University, UK, 8-10 September,
- [14] Conway, M. (2006). Terrorism and the Internet: New Media – New Threat? *Parliamentary Affairs*, 59(2), 283-298. doi: <http://dx.doi.org/10.1093/pa/gsl009>
- [15] Conway, M. (2007). Terrorism and Internet Governance: Core Issues. *Disarmament Forum*, 2007(3), 23-34.
- [16] Conway, M. (2012). *From al-Zarqawi to al-Awlaki: The emergence and development of an online radical milieu*. CTX: Combating Terrorism Exchange, 2 (4). pp. 12-22.
- [17] Conway, M. (2017). 'Determining the Role of the Internet in Violent Extremism and Terrorism: Six Suggestions for Progressing Research.' *Studies in Conflict & Terrorism*. DOI: 10.1080/1057610X.2016.1157408
- [18] Correa, D. & Sureka, A. (2013). Solutions to Detect and Analyze Online Radicalization: A Survey. *CoRR*, abs/1301.491
- [19] Edwards, C., & Gribbon, L. (2013). Pathways to violent extremism in the digital era. *The RUSI Journal*, 158(5), 40–47. doi:10.1080/03071847.2013.847714
- [20] General Intelligence and Security Service (AIVD). (2012). *Jihadism on the web: A breeding ground for jihad in the modern age*. The Hague: Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst
- [21] Grieve, L.B. (2013). A psychological perspective on virtual communities supporting terrorist & extremist ideologies as a tool for recruitment, *Security Informatics*, 2013, 2:9, <https://doi.org/10.1186/2190-8532-2-9>
- [22] Hegghammer, T. (2014). Interpersonal trust on jihadi internet forums. In D. Gambetta (Ed.), *Fight, flight, mimic: Identity signalling in armed conflicts*. Academic Press.

- [23] Huey, L. (2015). This is Not Your Mother's Terrorism: Social Media, Online Radicalization and the Practice of Political Jamming. *Journal of Terrorism Research*. 6(2). DOI: <http://doi.org/10.15664/jtr.1159>
- [24] Hussain, G., & Saltman, E. M. (2014). *Jihad trending: a comprehensive analysis of online extremism and how to counter it*. Quilliam Foundation.
- [25] Koehler, D. (2014). The Radical Online: Individual Radicalization Processes and the Role of the Internet, Winter 2014/15, Nr. 1
- [26] Lennings, C. J., Amon, K. L., Brummert, H., & Lennings, N. J. (2010). Grooming for terror: The internet and young people. *Psychiatry, Psychology and Law*, 17(3), 424–437. doi:10.1080/13218710903566979
- [27] Liang, C. S. (2015), "Cyber Jihad: Understanding and Countering Islamic State Propaganda", *GSCP Policy Paper*, no. 2 (February 2015);
- [28] Lungu, A. M. (2001). "War.com: The Internet and Psychological Operations," paper submitted to the Faculty of the Naval War College (2001) pp.1
- Majeed, K., Seng, N, Ong, G., Mingyi, E., Chin, J. (2016). Combating Violent Extremism and Radicalization in the Digital Era, IGI-Global
- [29] McCauley, C., & Moskaleiko, S. (2011). *Friction: How radicalization happens to them and us*. Oxford University Press.
- [30] Mealer M. (2012). Internet Radicalization: Actual Threat or Phantom Menace? Naval Postgraduate School, ПП.2Neumann and Stevens, 2009:5).
- [31] Neumann P. and Stevens T. (2009). *Countering Online Radicalisation: A Strategy for Action*, (ICSR: London, 2009),
- [32] START. The Use of Social Media by United States Extremists. Research brief; URL: http://www.start.umd.edu/pubs/START_PIRUS_UseOfSocialMediaByUSExtremists_ResearchBrief_July2018.pdf .
- [33] Neumann, P. (2008). Recruitment for the Islamist Militant Movement in Europe (Brussels: European Commission, 2008) (with Brooke Rogers)
- [34] Passy, F. (2000). Socialization, recruitment, and the structure/agency gap. Aspecification of the impact of networks on participation in social movements, <http://www.nd.edu/~dmyers/lomond/passy.pdf>
- Ravndal, 2013
- [35] Ravndal, J.A. (2013). Anders Behring Breivik's use of the Internet and social media, *Journal Exit-Deutschland. Zeitschrift für Deradikalisierung und demokratische Kultur*, Bd. 2 (2013)1.
- [36] Saifudeen, O. A. (2015). *Islamic state and its online recruitment formula. RSIS Commentaries (090/2015)*. Singapore: S. Rajaratnam School of International Studies.
- [37] Silke, A. (2010). The Internet &. Terrorist Radicalisation: The Psychological Dimension, in. *Terrorism and the Internet: Threats, Target groups, Deradicalisation strategies*, Hans-Liudger Dienel, Yair Sharan, Christian Rapp, Niv Ahituv, pp. 27-40, doi:10.3233/978-1-60750-537-2-27
- [38] Sinai, J. A. (2016). Framework for Assessing the Mobilization of Westerners by Jihadists in Syria and Intervention Points for Counter-Measures, Vol 10, No 3 (2016)
- [39] Taarnby, M. (2005). Recruitment of Islamist Terrorists in Europe. Trends and Perspectives Research Report funded by the Danish Ministry of Justice Submitted 14 January, 2005
- [40] Thompson, R. (2012). "Radicalization and the Use of Social Media." *Journal of Strategic Security* 4, no. 4 (2012) :167-90. DOI:<http://dx.doi.org/10.5038/1944-0472.4.4.8>
- [41] Torok, R. (2013). Developing an explanatory model for the process of online radicalisation and terrorism. *Security Informatics*, 2(1), 1–10. doi:10.1186/2190-8532-2-6

[42] United States. Congress. House. Committee on Homeland Security. Subcommittee on Intelligence, I. Sharing. (2009). *Using the Web as a weapon: the Internet as a tool for violent radicalization and homegrown terrorism : hearing before the Subcommittee on Intelligence, Information Sharing, and Terrorism Risk Assessment of the Committee on Homeland Security, House of Representatives, One Hundred Tenth Congress, first session, November 6, 2007*. Washington: U.S. G.P.O.

[43] Weimann, G. (2004). *How Modern Terrorism Uses the Internet* (Washington, DC: United States Institute of Peace, Special Report 116, 2004), available at <http://www.usip.org/pubs/specialreports/sr116.pdf>;

[44] Weimann, G. (2006). Virtual Disputes: The Use of the Internet for Terrorist Debates. *Studies in Conflict & Terrorism*, 29(7), 623-639. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/10576100600912258>

[45] Weimann, G. (2008). The Psychology of Mass-Mediated Terrorism. *American Behavioral Scientist*,

[46] Weimann, G. (2009). Virtual Sisters: How Terrorists Target Women Online. *InSITE*, 2(1), 19-22.

[47] Weimann, G. (2012). Lone Wolves in Cyberspace. *Journal of Terrorism Research*, 3(2), 75-90. 405

[48] Weimann, G. (2015). From Theaters to Cyberspace: Mass-Mediated Terrorism The Global Connections Foundation and the University of Central Florida's Global Perspectives Office and Political Science Department. Winter 2015: Volume 13, Number 1, U.S.A.

[49] Weimann, G., and Von Knop, K. (2008). 'Applying the Notion of Noise to Countering Online Terrorism', *Studies in Conflict & Terrorism*, doi: 10.1080/10576100802342601